

Ήταν ο Αυτοκράτορας Ηράκλειος Αρμένικης καταγωγής; (Μανώλης Καρακώστας, MSc Διοίκησης Επιχειρήσεων, Επαγγελματίας Υγείας - Ερευνητής)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=168116>]

Οι Μ. & Μ. Whitby αποφαινόνται πως ο Ηράκλειος μάλλον κατείχε την θέση του «στρατηγού του Αρμενιακού», που έδρα του ήταν η Θεοδοσιούπολη, στην οποία κατά πάσα πιθανότητα ο Φιλιππικός παρακινεί τον Ηράκλειο να επιστρέψει από το Μονόκαρτον, στρατόπεδο πλησίον της Κωνσταντινής, και να παραδώσει το στράτευμα στον Ναρσή.[250] Αυτή η εκδοχή φαίνεται πιο εύλογη, αφού πρόκειται για την επικοινωνία δύο στρατιωτικών, εν μέσω των βυζαντινο - περσικών πολέμων του 572 - 591. Λογικό λοιπόν είναι η διαταγή να αφορούσε την βάση του στρατού και όχι την πόλη καταγωγής του Ηρακλείου, πόσο μάλλον την δεδομένη χρονική στιγμή με τις δυσκολίες που υπήρχαν. Ένα στοιχείο ακόμα που ενισχύει αυτήν την θέση, είναι πως ο Φιλιππικός μαζί με τον Ηράκλειο ένα χρόνο νωρίτερα είχαν ξεχειμωνιάσει στην Θεοδοσιούπολη, τον χειμώνα του 586 - 587.[250, 251] Επομένως, «δική του πόλη» ίσως να χαρακτηρίστηκε διότι ήταν στρατηγός και η πόλη αυτή ήταν η βάση του στρατού, άρα και «δική του», συνδυαστικά με το ότι του ήταν γνώριμη και οικεία. Οπότε, το πρώτο επιχείρημα περί αρμενικής καταγωγής του Ηρακλείου δεν υφίσταται.

Η δεύτερη ιστορική αναφορά που υπάρχει είναι από την «Ιστορία» του Sebeos, «η οποία είναι γραμμένη στα αρμενικά» και «δεν αναγνωρίζει τον Ηράκλειο ως Αρμένιο, κάτι που μπορεί να αποτελεί έναν ασήμαντο εθνικό χαρακτηρισμό στο συγκεκριμένο ιστορικό πλαίσιο, ούτε αναφέρει τον τόπο γέννησής του», αλλά «υποθέτει την ύπαρξη γενεαλογικών δεσμών με την αρχαία δυναστεία των Αρσακίδων».[252] Εν πρώτοις φαίνεται η αμφιβολία με την οποία εκφράζεται ο Kaegi, ο οποίος συγκαταλέγει την πηγή αυτή στις υποθετικές για την γενεαλογία της οικογένειας, αλλά όπως έχουμε αναφέρει ξανά σε άλλο σημείο της έρευνας, πολλές φορές οι ιστορικοί είχαν την συνήθεια να αναγάγουν την καταγωγή των βασιλέων σε ένδοξα και βασιλικά γένη, για να εξάρουν το κύρος τους, κάτι που συνέβη σε ενέργειες Ελλήνων ιστορικών (όπως στην περίπτωση του Βασιλείου Α', που λεγόταν ότι κι αυτός καταγόταν από τους Αρσακίδες), και ίσως αυτό να συμβαίνει και με τον Sebeos, για να φανεί οικείος ο Ηράκλειος στους Αρμενίους και όχι κατακτητής, αφού ήδη σημαντικά εδάφη με αρμενικό πληθυσμό είχαν προσαρτιστεί στην Αυτοκρατορία.[253] Όμως, το ότι ο Ηράκλειος δεν είχε καμία σχέση με τους Αρμενίους και τους Αρσακίδες φαίνεται από τα ονόματα της οικογένειάς του και των βασιλέων της Αρμενίας. Ο Ηράκλειος ο Πρεσβύτερος ήταν παντρεμένος με την Επιφανεία, που κατά πάσα πιθανότητα καταγόταν από την Καππαδοκία,[254] και είχαν τρία παιδιά τον Ηράκλειο, τον Θεόδωρο και την Μαρία, και ο αδελφός του Γρηγοράς, τον Νικήτα. Τα ονόματα των απογόνων του Ηρακλείου, των αδελφών του και του Νικήτα είναι όλα χριστιανικά, ελληνικά και

μερικά ρωμαϊκά, και κανένα από αυτά δεν έχει αρμενική ρίζα.[255, 256, 257] Ακόμα, κι αν υποθέσουμε πως η οικογένεια είχε εξελληνιστεί πλήρως, αυτό δεν απαγορεύει την ύπαρξη ενός αρμενικού ονόματος, ακόμα και με ελληνική παραφθορά, αλλά κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει. Αντιθέτως, τα ονόματα των Αρσακιδών και των Αρμενίων βασιλέων του 6ου – 8ου αι. είναι τελείως διαφορετικά, όπως για παράδειγμα, Χοσρόφ, Τιγράνης, Αρσάκης, Βαρασδάτης, Αρταξίας, Σουνέν, Βαράζ, Σμπάτ, Σαχραπλακάν, Άσωτ, Σαράκ, Μουσέλ, Ταχάτ.[258]

Η διαφορά είναι πασιφανέστατη, και μόνο απαρατήρητη δεν μπορεί να περάσει, καθώς είναι εύλογο ότι αν η οικογένεια είχε αρμενικές ρίζες, τουλάχιστον ένα όνομα θα έπρεπε να ομοιάζει με αυτά των Αρμενίων. Από την άλλη, το όνομα Ηράκλειος δεν το συναντάμε την εποχή εκείνη στα μέρη της ανατολής, ούτε σε λαούς γειτονικούς της Ρωμανίας. Άνθρωποι με το όνομα αυτό, εκτός από μέλη της Ηρακλειανής Δυναστείας, είναι ο Άγιος Μάρτυς Ηράκλειος ο Αθηναίος (3ος αι.), πολιούχος του Ν. Ηρακλείου,[259] ο φιλόσοφος Ηράκλειος ο Κυνικός (4ος αι. μ.Χ.),[260] ο Ηράκλειος Εδέσσης (5ος αι.), που αναφέρει ο Mango, ο Ηράκλειος ο αντιπάπας (4ος αι.),[261] ο Ηράκλειος ο ευνούχος επί βασιλείας Ουαλεντιανού (364 – 375) στην Ρώμη,[262] ο Ηράκλειος Επίσκοπος Angoulême (6ος αι.) [263] και ο Ηράκλειος που διετέλεσε σφετεριστικά «πατριάρχης Ιεροσολύμων» των Λατίνων (12ος αι.), ο οποίος ήταν Γάλλος.[264] Οι μόνοι που είχαν αυτό το όνομα και κατάγονταν από τα μέρη της Ιβηρίας, ήταν δύο βασιλείς της Γεωργίας, αλλά πολύ μακριά από την εποχή που εξετάζουμε, τον 17ο και 18ο αιώνα.[265] Ας μην νομίζει κανείς πως το ζήτημα των ονομάτων που ερευνούμε είναι κάτι μικρό και δίχως σημασία, διότι για τον αριστοκρατικό οίκο των Φωκάδων, λόγω της ύπαρξης ενός αρμενικού ονόματος (Βάρδας), έχουν εγερθεί αξιώσεις για την αρμενική του καταγωγή, όπως είδαμε στο σχετικό κεφάλαιο. Με την αβεβαιότητα του Kaegi, που διεξήγαγε ογκωδέστατη έρευνα για τον βίο του Ηρακλείου, την πάγια τακτική των ιστορικών να προσδίδουν αριστοκρατικές ρίζες στους βασιλείς και βάση των ονομάτων, αναιρέθηκε και η δεύτερη θέση για την αρμενική καταγωγή του Ηρακλείου.

(συνεχίζεται)

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

250. Michael Whitby, Mary Whitby (1986), The History of Theophylact Simocatta, σελ. 91-92, 106, 107, Oxford: Claredon Press

251. J.B. Martindale et al. (1992), σελ. 584-585
252. W.E. Kaegi (2003), σελ. 42
253.
<http://constantinople.ehw.gr/forms/fLemmaBody.aspx?lemmald=12209>
254. W.E. Kaegi (2003), σελ. 67
255. Άγιος Νικηφόρος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, Ιστορία Σύντομος, α602, P 1-7 σελ. 4
256. C. Cawley (2006-2016), «Byzantium 395-1057», Family of Emperor Heracleios 610 - 711, Medieval Lands Project. Foundation for Medieval Genealogy, <http://fmg.ac/Projects/MedLands/BYZANTIUM.htm>
257. J.B. Martindale et al. (1992), σελ. 584
258. A.J. Hacıkyan et al. (2000), σελ. 378-380
259. Ο Άγιος Μάρτυς Ηράκλειος Πολιούχος Ηρακλείου Αττικής, <http://diakonima.gr>
260. J.H.W.F. Liebeschuetz (2015), East and West in Late Antiquity: Invasion, Settlement, Ethnogenesis and Conflicts of Religion, σελ. 329-330, Brill, Leiden, Boston
261. New Catholic Encyclopedia, «Heraclius, Antipope», 20 July 2017, <http://www.encyclopedia.com/religion/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/heraclius-antipope>
262. Αγίου Θεοφάνους Ομολογητού, Χρονογραφία, σελ. 52
263. R. Favreau (2010), «Évêques d'Angoulême et Saintes avant 1200», Revue historique du Centre-Ouest 9, no. 1 (2010): 7-142
264. J. Phillips (2014), The Crusades, 1095 - 1204, σελ. 157, Second Edition, Routledge, London and New York
265. A. Mikaberidze (2015), Historical Dictionary of Georgia, σελ. 285-286, Second Edition, Rowman & Littlefield, Maryland